

ПРАКТИКА НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

PRACTICE OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION

УДК 37.01+378+159.95

Валентина Гладкова
ORCID iD 0000-0003-4362-2195

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-6, 04212 Київ, Україна,
v.hladkova@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

У статті висвітлено сутність дослідницької компетентності, теоретичні основи, педагогічні умови та особливості її формування у майбутніх менеджерів освіти. Доведено, що методологічну основу дослідження складають методологічні підходи: системний, компетентнісний, синергетичний, комплексний; найзначнішим є акмесинергетичний підхід. Методологічну підставу дослідження складають також методологічні принципи: інтенціональної динамічності; інваріантності; індивідуалізації; одночасного вивчення людини та її діяльності; системно-структурний; історизму; гуманізму; розвитку; детермінізму – самодетермінізму та ін.

Уточнено дефініцію поняття «дослідницька компетентність» – це сукупність знань, дослідницьких умінь (сукупність інтелектуальних, практичних і організаторських умінь), навичок, дослідницьких здатностей (евристичність, креативність, інтелектуальна мобільність, антиципація, незалежність та неупередженість мислення, емоційний інтелект, саморефлексія), способів виконання дій у ситуаціях невизначеності, за умов браку чи надлишку інформації тощо. Акцентовано, що до складу дослідницької компетентності входять такі компоненти: системність, превентивність, інновативність, прогностичність (акмеологічність). У статті визначено рівні сформованості діагностичної компетентності (репродуктивний, адаптивний, продуктивний, творчий), критерії (мотиваційно-ціннісний, практичний, рефлексивний) та відповідні їм показники.

Визначено комплекс педагогічних умов, які забезпечують формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти: розвиток дослідницького потенціалу студентів-магістрантів на основі актуалізації внутрішніх ресурсів особистості у процесі оволодіння фаховими дисциплінами; стимулювання магістрантів до науково-дослідної діяльності шляхом залученням їх до розв'язання випереджувальних пізнавальних та дослідницько-творчих завдань професійно зорієнтованого характеру під час застосування різноманітних форм та методів організації освітнього процесу; включення магістрантів у різні види науково-дослідницької роботи в освітньому процесі під час переддипломної практики та виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Позитивний характер впливу педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти в умовах магістратури підтверджено результатами контрольних зрізів на кінець дослідження.

Ключові слова: акмеологічність; дослідницька компетентність; інновативність; майбутній менеджер освіти; превентивність; рівень сформованості дослідницької компетентності; системність.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.1.4>

Вступ. XXI століття характеризується динамікою трансформації суспільства. Необхідність забезпе-

чення нових потреб ринку праці висувають нові вимоги щодо підготовки висококваліфікованих управлінських кадрів в умовах формальної та інформальної освіти.

Сучасна система освіти відображає зміни, що відбуваються в суспільстві. Вона націлена на формування суб'єкта діяльності з розвиненим аналітичним мисленням, здатним займатися пошуком ефективних шляхів організації професійної підготовки менеджерів взагалі та менеджерів освіти, зокрема. Підготовка професійних менеджерів має просуватися в бік більшої динамічності, гнучкості та відходу від шаблонів, розвитку здатності до конструктивного адаптування. Одним із кроків на цьому шляху є формування у майбутніх менеджерів освіти дослідницької компетентності.

Сутність компетентнісного підходу розкрито в наукових публікаціях Зимньої І. (2004) та інших науковців. Хуторської А. (2003) проаналізував ключові компетенції як компонент особистісно-орієнтованої парадигми сучасної освіти.

Дослідницька компетентність майбутнього фахівця розглядається в наукових розвідках сучасних вчених. Так, М. Головань і В. Яценко (2012) розглядали зміст і сутність поняття «дослідницька компетентність»; С. Кравченко (2018) узагальнив сутність дефініції «дослідницька компетентність»; О. Біда (2017) розкрила сутність і структуру дослідницької компетентності майбутніх фахівців педагогічного спрямування взагалі; Н. Любчак (2013, 2020) у своїх наукових розвідках також акцентувала свою увагу на формуванні дослідницької компетентності майбутніх учителів; Л. Кайдалова Н. Шварпі М. Савохіна (2017) досліджували особливості формування дослідницької компетентності магістрантів освітньої програми «Педагогіка вищої школи». Дослідницькій компетентності студентів-аграріїв та її формуванню присвятила свою наукову розвідку Н. Борозенець (2020). Зазначена компетентність та особливості її формування стала центром уваги багатьох дослідників (С. Сапожников, 2019; К. Степанюк, 2012).

Розвитку дослідницької компетентності студентів присвячені наукові праці дослідників з різних країн: Словенії (Štemberger, 2020), Норвегії (Smith, 2020), Іспанії (Gros et al., 2020), Індонезії (Leonard, 2020), Перу (Rodríguez-Vargas et al., 2020) та інших. Різні аспекти підготовки менеджерів у галузі освіти є предметом наукових досліджень Vila et al. (2020), Murdoch & Kerry (1992).

Аналіз опрацьованих першоджерел свідчить, що проблема формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів взагалі та менеджерів освіти зокрема є актуальною та потребує ретельного дослідження.

Актуальність теми дослідження також підкріплюється наявністю суперечності між зростаючими вимогами до професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти з одного боку та недостатньою розробленістю методичних та організаційних механізмів формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти з іншого.

Мета дослідження полягає в аналізі теорії та практики процесу формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти в межах освітнього процесу в закладі вищої освіти та перевірки результативності такого формування.

Завдання дослідження: 1) розкрити сутність дослідницької компетентності менеджерів освіти; 2) виявити рівні, критерії та показники сформованості дослідницької компетентності у майбутніх менеджерів освіти.

У дослідженні використані такі **методи:** *теоретичні:* аналіз літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти; аналіз змісту освітньої програми «Управління закладом освіти»; аналіз змісту освітнього процесу в плані підготовки майбутніх менеджерів освіти за магістерським рівнем; укладання програми формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти; *емпіричні:* спостереження, дослідна робота, обробка результатів дослідження.

Результати дослідження. У переліку загальних компетентностей, зазначених в освітньо-професійній програмі «Управління закладом освіти» другого (магістерського) рівня спеціальності 073 Менеджмент, чільне місце посідає дослідницька компетентність, яка включає здатність аналізувати, верифікувати, оцінювати повноту та достовірність інформації, за необхідності доповнювати й синтезувати відсутню інформацію.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що однією з найважливіших функцій у складі управлінської діяльності менеджера освітнього закладу є дослідницька, яка припускає усвідомлення необхідності використання сучасних та ефективних методів планування, проектування (самопроектування), прийняття управлінських рішень, що базуються на методологічних підходах і принципах.

Теоретичні основи формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти. Серед використовуваних *методологічних підходів* (системний, компетентнісний, синергетичний, комплексний) найзначнішим, на нашу думку, є акмесинергетичний підхід.

Акмесинергетичний підхід, вибираючи все найбільш раціональне з інших підходів на основі принципу кумулятивності, є найбільш придатним в нашому дослідженні і складає його методологічне підґрунтя (Гладкова, 2019).

Методологічну підставу дослідження складають не лише методологічні підходи, але й *методологічні принципи:* інтенціональної динамічності; інваріантності; індивідуалізації; одночасного вивчення людини та її діяльності; системно-структурний принцип; історизму; гуманізму; розвитку; детермінізму – самодетермінізму та ін. (Гладкова, 2019).

На підставі теоретичного аналізу літературних

джерел уточнено *дефініцію* поняття «дослідницька компетентність» як сукупність: знань, дослідницьких умінь (сукупність інтелектуальних, практичних і організаторських умінь), навичок, дослідницьких здатностей (евристичність, креативність, інтелектуальна мобільність, антиципативність, незалежність та неупередженість мислення, емоційний інтелект, саморефлексія), способів виконання дій у ситуаціях невизначеності, за умов браку чи надлишку інформації тощо.

До складу дослідницької компетентності входять такі *компоненти*: системність, превентивність, інновативність, прогностичність (акмеологічність).

Для оцінювання рівня сформованості діагностичної компетентності визначені *рівні* (репродуктивний, адаптивний, продуктивний, творчий), критерії (мотиваційно-ціннісний, практичний, рефлексивний) та відповідні їм *показники*.

Репродуктивний (початковий) рівень характеризується відсутністю або нестабільністю мотивації майбутнього менеджера освіти щодо оволодіння майбутньою професією, поверховим орієнтуванням у методах і практичних прийомах опрацювання даних за готовим алгоритмом, репродуктивним відтворенням узагальнених дослідницьких умінь, недостатньо розвинутою здатністю щодо використання ІКТ. Для *адаптивного рівня* сформованості дослідницької компетентності характерні стабільна орієнтація мотивації на дотримання правил і використання стандартних технологій, продуктивне відтворення узагальнених дослідницьких умінь, розвинена здатність до адаптації до реальних професійних умов та прагнення до активного використання ІКТ. На *практичному рівні* майбутній менеджер освіти виявляє стійку спрямованість на здобуття професіоналізму, має високий рівень мотивації, прагне досягти високі результати в майбутній професійній діяльності, здатний не лише виокремити проблему, а й узагальнити результати дослідження, самостійно розробляє дослідницькі проекти. *Високий (рефлексивний) рівень* сформованості дослідницької компетентності характеризується стійкою мотивацією на якісне виконання професійної діяльності, наполегливістю в подоланні труднощів, розвинутою здатністю приймати управлінське рішення в умовах ризику та невизначеності, прогностичними уміньми, постійним прагненням до саморозвитку та самовдосконалення, акмеологічністю.

Педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти. Формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти відбувається в чітко організованому мезосередовищі, яке за своєю сутністю є акмесинергетичним. Майбутній менеджер освіти в процесі такого формування перебуває під впливом зовнішніх (соціальні вимоги до сучасного керівника освітнього закладу) і внутрішніх (суб'єктних) чинників (знання, уміння, навички,

акмеологічна готовність, рефлексивна культура, акмеологічні інваріанти).

Освітній процес, у межах якого здійснюється формування дослідницької компетентності, забезпечує комплекс *педагогічних умов*: розвиток дослідницького потенціалу студентів-магістрантів на основі актуалізації внутрішніх ресурсів особистості в процесі оволодіння фаховими дисциплінами; стимулювання магістрантів до науково-дослідної діяльності шляхом залученням їх до розв'язання випереджувальних пізнавальних та дослідницько-творчих завдань професійно зорієнтованого характеру під час застосування різноманітних форм та методів організації освітнього процесу; включення магістрантів у різні види науково-дослідницької роботи в освітньому процесі під час переддипломної практики та виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Використовувані *форми та методи навчання*: лекції (проблемна, лекція-презентація, лекція-візуалізація), семінари, дискусії, проєктні заняття, імітаційно-рольове моделювання, аналіз дослідницьких ситуацій, позааудиторна робота (наукові конференції, семінари тощо).

Реалізація педагогічних умов передбачала розвиток дослідницького потенціалу магістрантів на основі актуалізації внутрішніх ресурсів особистості (умотивованості та здібностей) у процесі оволодіння дисципліною нормативної частини навчального плану («Методологія досліджень») та комплексу обов'язкових і вибіркових дисциплін. Формування дослідницького потенціалу забезпечувало здатність магістрантів до ефективного розв'язання дослідницьких завдань, професійного саморозвитку, умотивованості до кар'єрного зростання. Також у процесі оволодіння магістрантами дисциплінами магістерської програми застосовувались інтерактивні та проєктні методи і форми навчання. Самостійна робота мала випереджувальний характер. І, зрештою, виконання магістерської роботи, проведення поточних науково-педагогічних досліджень, підготовка виступів на науково-практичних конференціях, публікацій тощо здійснювалося під керівництвом викладача, який одночасно виконував ролі і тьютора, і коуча.

Практична частина дослідження виконувалась в межах освітнього процесу при підготовці майбутніх магістрів з менеджменту за освітньо-професійною програмою «Управління закладом освіти» в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Дослідження тривало 5 років – з 2016 по 2020 роки.

На першому (організаційному) етапі (2016–2017 рр.) здійснювалося опрацювання стану вивченості проблеми дослідження в спеціалізованій науковій літературі, визначались цілі і завдання дослідження.

На другому (формувальному) етапі (2018–2020 рр.) вивчалися особливості формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів

освітніх закладів при підготовці за магістерською програмою. Здійснювалась діагностика рівня сформованості дослідницької компетентності випускників магістерської програми та формулювались висновки дослідження.

Позитивний характер впливу зазначених вище педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти в умовах магістратури підтверджено результатами контрольних зрізів на кінець дослідження. Констатовано найбільш значущі позитивні зрушення рівнів сформованості досліджуваної якості в магістрантів: приріст частки магістрантів з творчим і продуктивним рівнями сформованості дослідницької компетентності склав, відповідно + 8,5 % і + 20,0 %. Водночас на 8,5 % і 20,0 % зменшилися частка магістрантів з адаптивним і репродуктивним рівнями сформованості дослідницької компетентності

Висновки. На основі аналізу теоретико-методологічних засад та практичного досвіду професійної підготовки майбутнього менеджера освіти в умовах магістратури уточнено сутність поняття «дослідницька компетентність» та виявлено особливості її формування. Обґрунтовано рівні сформованості дослідницької компетентності у майбутніх менеджерів освіти а також критерії та показники для оцінювання цих рівнів. Результати експериментального дослідження показали позитивну динаміку зростання частки магістрантів з творчим і продуктивним рівнями сформованості та відповідне зменшення частки магістрантів з адаптивним і репродуктивним рівнями.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розробленні акмесинергетичної технології подальшого розвитку та вдосконалення дослідницької компетентності фахівців соціономічного профілю.

Література

- Біда О. А. Сутність та структура дослідницької компетентності майбутніх фахівців. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*. 2017. Випуск 159. С. 10–13.
- Борозенець Н. Формування дослідницької компетентності студентів аграрних університетів: використання методу математичного моделювання. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. № 4 (65). С. 59–65. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.4.7>
- Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*. 2012. Вип. VII. С. 55–62.
- Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 40 с.
- Кайдалова Л. Г., Шварц Н. В., Савохіна М. В. Формування дослідницької компетентності магістрантів спеціальності «Науки про освіту», освітньої програми «Педагогіка вищої школи». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. № 12. С. 134–140.
- Кравченко С. О. Узагальнення сутності дефініції «дослідницька компетентність». *Молодий вчений. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 2 (54). С. 265–268.
- Любчак Н. М. Теоретичні аспекти визначення сутності дослідницької компетентності майбутнього вчителя. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (4). С. 33–40.
- Любчак Н. Особливості формування дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів української мови та літератури у процесі проектної діяльності: дані емпіричного дослідження. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. Том 2. № 32. С. 171–176. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214693>
- Сапожников С. В. Деякі аспекти формування дослідницької компетентності студентів закладів вищої освіти України у процесі фахової підготовки. *Фізико-математична освіта*. 2019. Випуск 3 (21). С. 127–132.
- Степанюк К. Дослідницька компетентність як складова дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи. *Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. 2012. Випуск 9. С. 272–275.
- Фундаментальна акмеологія – наука ХХІ століття: монографія / за заг. ред. В. М. Гладкової, С. Д. Пожарського. Київ: Інтерсервіс, 2019. 206 с.
- Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 55–61.
- Bila O., Gontareva I., Babenko V., Kovalenko O., Glielova N. Organizational and methodological guidelines for training education managers to implement the strategy of corporate social responsibility. *International Journal of Circuits, Systems and Signal Processing*. 2020. № 14. P. 679–685. DOI: <https://doi.org/10.46300/9106.2020.14.87>
- Gros B., Viader M., Cornet A., Martinez M., Palés J., Sancho M. The research-teaching nexus and its influence on student learning. *International Journal of Higher Education*. 2020. № 9 (3). P. 109–119. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n3p109>
- Leonard, Wibawa B. Development of teacher research competency training system in Indonesia: A need analysis.

Universal Journal of Educational Research. 2020. № 8 (5). P. 2064–2070. DOI: <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080544>

- Murdoch A., Kerry T. The art and science of «positive» management: Some implications for training education managers. *School Organisation*. 1992. № 12 (3). P. 247–253. DOI: <https://doi.org/10.1080/0260136920120301>
- Rodriguez-Vargas M. C., Alcázar-Aguilar O. O., Gil-Cueva S. L., Garay-Argandoña R., Hernandez R. M. Researchers' seedbeds for the development of research skills in universities. *International Journal of Criminology and Sociology*. 2020. № 9. P. 961–967. DOI: <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2020.09.101>
- Smith K. Expansive Learning for Teacher Educators – The Story of the Norwegian National Research School in Teacher Education (NAFOL). *Frontiers in Education*. 2020. № 5. № 43. DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2020.00043>
- Štemberger T. Educational research within the curricula of initial teacher education: The case of Slovenia. *Center for Educational Policy Studies Journal*. 2020. № 10 (3). P. 31–51. DOI: <https://doi.org/10.26529/cepsj.871>

References

- Bida, O. A. (2017). Sutnistj ta struktura doslidnyckoji kompetentnosti majbutnikh fakhivciv [The essence and structure of research competence of future specialists]. *Naukovi zapysky. Serija: Pedagoghichni nauky*, 159, 10–13.
- Borozenets, N. (2020). Formuvannja doslidnyckoji kompetentnosti studentiv aghrarnykh universytetiv: vykorystannja metodu matematychnogho modeljuvannja [Formation research competence students of agrarian universities: using the method of mathematical modeling]. *Continuing professional education: theory and practice*, 4 (65), 59–65. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.4.7>
- Gholovan, M. S., Jacenko, V. V. (2012). Sutnistj ta zmist ponjattja «doslidnyckja kompetentnistj» [The essence and content of the concept of «research competence»]. *Teorija ta metodyka navchannja fundamentalnykh dyscyplin u vyshhij shkoli*, VII, 55–62.
- Zimnyaya, I. A. (2004). *Klyuchevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii* [Key competencies as an effective-target basis of a competence-based approach in education]. Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov.
- Kaydalova, L. G., Shvarp, N. V., Savohina, M. V. (2017). Formuvannja doslidnyckoji kompetentnosti maghistrantiv specialnosti «Nauky pro osvitu», osvitnoji prohramy «Pedagoghika vyshhoji shkoly» [The formation of competence research of masters 011 in «Science of Education», educational program «The Pedagogy of Higher Education»]. *Profesijna osvita: problemi i perspektivi*, 12, 134–140.
- Kravchenko, S. O. (2018). Uzagaljnennja sutnosti definiciji «doslidnyckja kompetentnistj» [Generalization of the essence of the definition of «research competence»]. *Molodyj vchenyj. Serija «Pedagoghichni nauky»*, 2 (54), 265–268.
- Lyubchak, N. M. (2013). Teoretychni aspekty vyznachennja sutnosti doslidnyckoji kompetentnosti majbutnjogho vchytelja [Theoretical aspects of determining the essence of research competence of the future teacher]. *Problemy suchasnoji pedagoghichnoji osvity. Pedagoghika i psykholohija*, 39 (4), 33–40.
- Lyubchak, N. (2020). Osoblyvosti formuvannja doslidnyckoji kompetentnosti zdobuvachiv vyshhoji osvity – majbutnikh uchyteliv ukrajinskoji movy ta literatury u procesi projektnoji dijalnosti: dani empirychnogho doslidzhennja [Peculiarities of formation of research competence of higher education seekers – future teachers of Ukrainian language and literature in the process of project activity: data of empirical research]. *Naukovyj zbirnyk «Aktualni pytannja ghumanitarnykh nauk: mizhvuziv'skij zbirnyk naukovykh pracj molodykh vchenykh Droghobyc'kogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu imeni Ivana Franka»*, 32 (2), 171–176. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214693>
- Sapozhnikov, S. V. (2019). Dejaki aspekty formuvannja doslidnyckoji kompetentnosti studentiv zakladiv vyshhoji osvity Ukrajinu u procesi fakhovoji pidghotovky [Some aspects of formation of research competence of students of higher education institutions of Ukraine in the process of professional training]. *Fizyko-matematychna osvita*, 3 (21), 127–132.
- Stepanyuk, K. (2012). Doslidnyckja kompetentnistj jak skladova doslidnyckykh uminj majbutnikh uchyteliv pochatkovoji shkoly [Research competence as a component of research skills of future primary school teachers]. *Vytoky pedagoghichnoji majsternosti. Zbirnyk naukovykh pracj Poltav'skogho nacional'nogho pedagoghichnogho universytetu imeni V. Gh. Korolenka*, 9, 272–275.
- Gladkova, V. M. & Pozharsky, S. D. (Ed.) (2019). *Fundamentalna akmeologiya – nauka XXI stolittya* [Fundamental acmeology is the science of the 21st century]. Interservis.
- Hutorskoj, A. V. (2003). Klyuchevye kompetencii kak komponent lichnostno-orientirovannoj paradigmy obrazovaniya [Key competencies as a component of a student-centered education paradigm]. *Narodnoe obrazovanie*, 2, 55–61.

- Bila, O., Gontareva, I., Babenko, V., Kovalenko, O., Glibova, N. (2020). Organizational and methodological guidelines for training education managers to implement the strategy of corporate social responsibility. *International Journal of Circuits, Systems and Signal Processing*, 14, 679–685. <https://doi.org/10.46300/9106.2020.14.87>
- Gros, B., Viader, M., Cornet, A., Martínez, M., Palés, J., Sancho, M. (2020). The research-teaching nexus and its influence on student learning. *International Journal of Higher Education*, 9 (3), 109–119. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n3p109>
- Leonard, Wibawa, B. (2020). Development of teacher research competency training system in Indonesia: A need analysis. *Universal Journal of Educational Research*, 8 (5), 2064–2070. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080544>
- Murdoch, A., Kerry, T. (1992). The art and science of 'positive' management: Some implications for training education managers. *School Organisation*, 12 (3), 247–253. <https://doi.org/10.1080/0260136920120301>
- Rodríguez-Vargas, M. C., Alcázar-Aguilar, O. O., Gil-Cueva, S. L., Garay-Argandoña, R., Hernandez, R. M. (2020). Researchers' seedbeds for the development of research skills in universities. *International Journal of Criminology and Sociology*, 9, 961–967. <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2020.09.101>
- Smith, K. (2020). Expansive Learning for Teacher Educators – The Story of the Norwegian National Research School in Teacher Education (NAFOL). *Frontiers in Education*, 5, 43. <https://doi.org/10.3389/educ.2020.00043>
- temberger, T. (2020). Educational research within the curricula of initial teacher education: The case of Slovenia. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 10 (3), 31–51. <https://doi.org/10.26529/cepsj.871>

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ

Гладкова Валентина, доктор педагогических наук, профессор,
профессор кафедры управления Факультета информационных технологий и управления,
Киевский университет имени Бориса Гринченко,
ул. Тимошенко, 13-б, 04212 Киев, Украина, v.hladkova@kubg.edu.ua

В статье освещены сущность исследовательской компетентности, теоретические основы, педагогические условия и особенности ее формирования у будущих менеджеров образования. Доказано, что методологическую основу исследования составляют методологические подходы: системный, компетентностный, синергетический, комплексный; самым значительным является акмесинергетичный подход. Методологическую основу исследования составляют также методологические принципы: интенциональной динамичности; инвариантности; индивидуализации; одновременного изучения человека и его деятельности; системно-структурный; историзма; гуманизма; развития; детерминизма – самодетерминизма и др.

Уточнена дефиниция «исследовательская компетентность» – это совокупность знаний, исследовательских умений (совокупность интеллектуальных, практических и организаторских умений), навыков, исследовательских способностей (эвристичность, креативность, интеллектуальная мобильность, антиципация, независимость и беспристрастность мышления, эмоциональный интеллект, саморефлексия), способов выполнения действий в ситуациях неопределенности, в условиях нехватки или избытка информации и т.д. Акцентировано, что в состав исследовательской компетентности входят следующие компоненты: системность, превентивность, инновационность, прогнозируемость (акмеологичность). В статье определены уровни сформированности диагностической компетентности (репродуктивный, адаптивный, продуктивный, творческий), критерии (мотивационно-ценностный, практичный, рефлексивный) и соответствующие им показатели.

Определен комплекс педагогических условий, обеспечивающих формирование исследовательской компетентности будущих менеджеров образования: развитие исследовательского потенциала студентов-магистрантов на основе актуализации внутренних ресурсов личности в процессе овладения профессиональными дисциплинами; стимулирование магистрантов к научно-исследовательской деятельности путем привлечения их к решению опережающих познавательных и опытно-творческих задач профессионально ориентированного характера с применением различных форм и методов организации образовательного процесса; включение магистрантов в разные виды научно-исследовательской работы в образовательном процессе при преддипломной практике и подготовке квалификационной (магистерской) работы.

Положительный характер влияния педагогических условий формирования исследовательской компетентности будущих менеджеров образования в условиях магистратуры подтверждено результатами контрольных срезов в конце исследования.

Ключевые слова: акмеологичность; будущий менеджер образования; инновативность; исследовательская компетентность; превентивность; системность; уровень сформированности исследовательской компетентности.

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE IN FUTURE EDUCATION MANAGERS

Hladkova Valentyna, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor,
Professor of the Department of Management,
Faculty of Information Technology and Management,
Boris Grinchenko Kyiv University,
13-b Tymoshenko Str., 04212 Kyiv, Ukraine, v.hladkova@kubg.edu.ua

The article reveals the essence of research competence and the peculiarities of its formation in future education managers. The methodological basis of the research is made up of methodological approaches: systemic, competence-based, synergistic, complex. The most significant is the acmesynergetic approach. The methodological basis of the study is also made up of methodological principles: intentional dynamism; invariance; individualization; simultaneous study of a person and his activities; systemic and structural; historicism; humanism; development; determinism – self-determinism, etc.

Clarification of the definition of the concept of «research competence» is a set of knowledge, research skills (a set of intellectual, practical and organizational skills), skills, research abilities (heuristic, creativity, intellectual mobility, anticipation, independence and impartiality of thinking, emotional intelligence, self-reflection), ways performing actions in situations of uncertainty, in conditions of lack or excess of information, etc. Research competence includes the following components: consistency, prevention, innovation, predictability (acmeological). To assess the level of formation of research competence, the levels (reproductive, adaptive, productive, creative), criteria (motivational-value, practical, reflexive) and the corresponding indicators were determined.

A complex of pedagogical conditions providing the formation of research competence of future education managers has been determined. These are: the development of the research potential of undergraduate students based on the actualization of the inner resources of the individual in the process of mastering professional disciplines; stimulating undergraduates to research activities by involving them in solving advanced cognitive and experimental-creative tasks of a professionally oriented nature when using various forms and methods of organizing the educational process; inclusion of undergraduates in different types of research work in the educational process during pre-diploma practice and performance of qualifying (master's) work.

The positive nature of the influence of pedagogical conditions on the formation of the research competence of future education managers in the conditions of a master's degree is confirmed by the results of control sections at the final stage of the research.

Key words: acmeological; consistency; future education manager; innovation; level of development of research competence; prevention; research competence.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2021

Прийнято до друку 25.03.2021